

Rabbi Hershel Schachter
24 Bennett Avenue
New York, New York 10033
(212) 795-0630

הרה"צ רבי שכתור
ראש ישיבה וראש כולל
ישיבת רבינו יצחק אלחנן

להזמין (או באשטעלין) קניית חמץ בפסח אלל נכרים באופן שלא ישלחו לו את החמץ עד לאחר החג

א. חמץ בפסח אסור בהנאה ובצ"י, אלל בנדון זה אין כאן לא הנאה בפסח, וגם אין עליו עדיין בעלות שיעבור על צ"י. ומה שיש לדון כאן הוא אם יש צוה משום רוצה בקיומו.

והנה ענין זה מקורו בגמ' עבד"ז (סג:), ונחלקו הראשונים אם חומרה זו רק שייכת בעבד"ז וצ"י"נ או אף בחמץ [עי' שדי חמד סוף ח"ד]. בשו"ע או"ח סי' ת"נ ס"ז פסק המחבר להחמיר כדעת הטור שנוהג אף בחמץ. אכן שמה המדובר הוא במשכיר כלי באמצע הפסח לנכרי וכו', והרי הוא (מכח מאי דרוצה בקיומו) נהנה מן החמץ בפסח. אכן במשכיר לו הכלי קודם הפסח, עיי"ש במשנ"צ צבה"ל שיש סוברים שזה מותר, (עיי"ש מש"כ שיש צ' גרסאות בס' האגור). ואפילו לדעת המחמירים שמה, עיי"ש שו"ע (סי' תמ"ח ס"ד) שרשאי ישראל לומר לנכרי בע"פ שיקנה ממנו הרצה חמץ עכשיו, כי הוא ירצה לקנות ממנו בחזרה לאחר הפסח, ועיי"ש במשנ"צ (ס"ק כ"ג) שהאחרונים כתבו דרשאי אפילו להבטיח להנכרי שיחזור ויקנה ממנו ויתן לו ריות, הרי דאין כאן צבה"ג בעיא של רוצה בקיומו, דכל האיסור של רוצה בקיומו הוא מפני שזה נחשב כנהנה, והנאה דממילא תמיד מותרת, ורק אסור לעשות מעשה המנהה [וזהו הנחת כל הסוגיא דפסחים (כה:)] הנאה הצאה לאדם בע"כ, וקודם הפסח בשעה שמוכר את חמצו להנכרי ומבטיחו וכו' הרי אז מותר ליהנות מן החמץ, ובפסח הרי ישראל רק רוצה בקיומו בשו"ת, ואין צוה בעיא. ושאלה זו ממש נמצאת בשו"ת מהר"ם שי"ק (או"ח סי' רכ"ה), הו"ד בקצרה בשד"ח (במערכת חמץ ומנה, סי' א' אות י"ד), אם מותר להזמין חמץ בחולו של מועד אלל הנכרי, ולצסוף הכריע להקל על פי תשובת שער אפרים דאין לאסור ברוצה בקיומו אלל באופן שעושה מעשה בגוף האיסורי הנאה.

[אלל במשכיר כליו לנכרי לפני הפסח שיבשל בהם הנכרי בפסח, הרי הנכרי עושה מעשה בפסח בכליו של ישראל וברשותו של ישראל המשכיר, באופן שהישראל נהנה מן החמץ, שאם ישפך החמץ יצקע הכלי, ולכן יש שמה דעה האוסרת, כי הרי הנכרי עושה מעשה בפסח בגופו של החמץ. אף בנידון דידן לכו"ע שרי.]

ובשמומינים את החמץ בחוש"מ נריכים לדקדק שלא לקחת מאכל מסוים שצחנות של הנכרי ולצקש ממנו שימכרו לו לאחר החג, דזה ממש עושה מעשה בגוף החמץ בפסח ואסור מטעם רוצה בקיומו, אלל לצקש דרך הטלפון (או האינטרנט) שישלח לו לביתו ציוס מסוים לאחר הפסח, ולצקש מהם שלא יקדימו לשלחו.

ובאם כן יקדימו לשלחו ויגיע לביתו בפסח, אף שחזרו של אדם קונה עבורו אפילו שלא מדעתו, אף אינו קונה לו בעל כרחו, (תוס' פ' חוקת הבתים. כלומר, חוץ מגט אשה).

ובאם יכניסו את קופסת החמץ מן המרפסת אל תוך הבית בפסח, נוסף על בעיית טלטול מוקצה שיש בדבר, [אשר את זה אפשר לפתור ע"י טלטול ברגליו, לפי המשנ"צ], כבר יהי' צוה משום רוצה בקיומו. וכן אם הניחו UPS את קופסת החמץ על המרפסת שלו בפסח, והתחילו גשמים יורדים, והוא מכסה את הקופסה בכיסוי של פלסטיק כדי שלא יתקלקל, הרי אף צבה"ג יש כאן רוצה בקיומו בקו"ע, דקיי"ל כדעת הטור שאסור. ונריכים להזהיר את כל בני הבית, הקטנים עם הגדולים, על כך, שלא יכניסו וכו' וגם לא יכסו וכו'.

Rabbi Hershel Schachter
24 Bennett Avenue
New York, New York 10033
(212) 795-0630

הרה"צ' שכטר
ראש ישיבה וראש כולל
ישיבת רבינו יצחק אלחנן

3. המשהה חמץ ברשותו צפסח עובר צ"י. אבל אינו לוקה, דהוי לאו שאצ"מ. אכן הקונה חמץ צפסח עובר צ"י בקו"ע, ולוקה (רמב"ם פ"א מהל' חו"מ הל"ג, ועי' מש"כ בזה צ"ח גינת אגוז, עמ' 53). והמתקשר אלל בעל החנות בחושמ"פ, והלה אומר לו שיש לו בחנות יו"ד קופסאות של צ'יריו"ז (cereal), והקונה אומר אני רוצה לקנות קופסא אחת ותשלחנה לצייתי לאחר החג, ומשלם לו המעות תיכף, הר"ז ודאי עובר צ"י.

ואע"פ שלא ייחד לו איזו קופסא (צפרטות) הוא רוצה לקנות, וקיי"ל (דבדאורייתא) אין ברירה, והי' לנו לומר שלא קנה כלום, עגמ' סוף מנחות (קח:) בית צבתי אני מוכר לך וכו'. ותמה בזה הרשצ"א בתשו' דהי' לנו לומר שלא קנה כלום, דא"ל לקנין לחול על דבר שאינו מצורר (הוצאו דבריו בתחילת קונטרס מערכת הקנינים להגר"ש שקאפ ז"ל).

והמקובל בזה הוא, שכמו שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ואע"כ במקנה דקל לפירותיו (שעוד לא גדלו) כן חל הקנין, שהרי הדקל כבר ישנו בעולם, כמו"כ המקנה כל הצמים שיש לו לענין זה - שלצסוף יעשו (הקונה והמוכר) חלוקה, והקונה יקח לו בית אחד, (דוהי משמעות הלשון - "בית בין צתי אני מוכר לך", שהוא מקנה לו כל הצמים שיש לו ע"מ שלצסוף יוכל הלוקח ליקח בית אחד, ולעת עתה - קודם שעשו את החלוקה, הרי הם שותפים בכל הצמים), אע"פ שהצית הפרטי הוא לא מצורר, אבל כל הצמים שיש לו - זה כן מצורר, ושפיר חל קנין כזה. (כן הסביר בזה רבנו, עי' מש"כ צ"ח צעקצי הנאן, עמ' 1).

ולדעת רש"י שהל' כר"ל, דמשיכה מפורשת מן החורה, ולעמיתך בחדא וכו', נמנא שישראל הקונה מטלטלין מן הנכרי שפיר קונה במעות, ונעשה הישראל שותף בכל עשר קופסאות החמץ שנמצאות בחנות לענין זה - שלצסוף יעשו חלוקה, והאחת תשאר ברשותו, ונמנא שודאי עבר צ"י וצ"י.

אבל במקרה שהקונה לא אומר לבעל החנות שרוצה לקנות אחת מהקופסאות שיש לו, אלא רוצה להזמין עבור לאחר החג, ואפילו אין לו בחנות שום חמץ כלל כעת; או אפילו יש לו, אבל אינו מתחייב לשלוח לו אחת מהקופסאות שיש לו עכשיו, אלא סתם מתחייב לספק לו קופסא אחת אחר החג, הרי בכה"ג - לא קנה הישראל שום דבר מבעל החנות, וא"ל לעבור צ"י על מושג מופשט של צ'יריו"ז, אלא רק על חפצא ובעין של חמץ, ואין כאן בעלות של כלום על שום חפץ של חמץ, ואין אדם קונה שום חפץ בע"כ (חוץ מירושא), ואין כאן כוונת קנין כלל מאד הקונה, וכמו"כ לא שייך לאסור מטעם רוצה בקיומו, דאינו רוצה בקיומו של שום חפץ מסויים של חמץ, אלא רק במושג המופשט של קופסת צ'יריו"ז (cereal). [וכבר דן מהר"ם שיק בתחילת תשובתו (תאו"ח סי' רכ"ה) בזה והסיק לצסוף שמותר להזמין אפי' בחוש"מ].

ובהיתר זה של המהר"ם שיק צריכים ליזהר בזה מאד, שלא יאמר שהוא רוצה לקנות חמץ, אלא הוא רק רוצה להזמין. ואע"פ שהמהר"ם שיק בתשובתו כתב בזה להקל לכתחילה, אולי אין הדבר כדאי בשנה רגילה, אולי יטעה המזמין ויאמר שהוא רוצה לקנות את החמץ עבור אחר החג, אשר זה אסור.

צ"י שכטר
י"ד ניסן תש"פ